

הלכות תפילין סימן לב

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק קעח]

וגם הרבוע יהיה על ידי הקמים עצמן ולא על ידי דבר אחר שמטיח עליהם⁽²¹⁴⁾.

(214) משמע מדבריו שדוקא טיח שיש בו ממשות, אבל בדבר שאין בו ממשות כמו צבע דיו, מותר. וכן הורה החזו"א (ארחות רבנו ח"א עמ' לג, בשם הגר"י קניבסקי) בתפילין שהיתה להם פינה אחת עגולה במקצת, להשחירה כמה פעמים עד שתהיה מרובעת. ולענין אם אפשר למלאות את הנקבים או הפגומות בעור טחון, בשו"ת מנחת יצחק (ח"ו סי' א וחי' סי' א) צידד להתיר, כיון שעשוי מעור בהמה, אולם כל זה בריבוע התיתורא, אבל לענין ריבוע הבית כתב שם שדינו חמור יותר, ואין לעשות כן. אמנם, בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' ב) נקט שטחינת העור מבטלת ממנו שם עור, ופנים חדרות באו לכאן, ומשום כך צידד שבאופן שבאלא המילוי יהיה פסול, לא מועיל המילוי. אכן, כתב שם ללמד זכות על אותם הממלאים את הנקבים בעור טחון, כיון שבטל הוא לעצם העור, ונעשה בעור עצמו. ועל כן כתב (שם, ובח"ט סי' ד) שלענין לכתחילה יש לתקן תפילין שנפגמו על ידי הדבקת חתיכת עור קטנה על גבי הפגימה, אלא שכשאי אפשר לעשות כן יניחו בפגימה עור טחון, ואם אי אפשר גם בזה, יש להקל למלאותה בטיח להשלים, כיון שהוא מתבטל לבתים ואינו שכבה העומדת לעצמה, אלא שאין להקל בעור טחון או בטיח אלא כשהפגימה היא בשטח קטן מאד, אך כשהחיסרון ניכר, אין להכשיר אלא על ידי חתיכת עור או על ידי ריכוך הבית והפשטתו עד שיתכסה החיסרון.

[משנ"ב ס"ק קעט]

בגוף שנתעקמו הקפים, זה פונה למזרח וזה למערב⁽²¹⁵⁾.
(215) והשיעור בזה, כתב הקסט הסופר (סי' כא לשכת הסופר ס"ק ג) בשם החתם סופר, שאם יש אויר בין כל אחד ואחד אפילו כמלא מחט סידקית, אינו נחשב כמורבב. אכן השערי תשובה (ס"ק נח) כתב בשם שו"ת בית יהודה, שכל שאפשר להצמיד את הבתים ועל ידי כך יהיו התפילין מרובעות, הרי הן כשרות.

[משנ"ב שם]

עד שצנצנה עגולה⁽²¹⁶⁾.

(216) ואם השתפשפו הפינות שבגן התפילין, כתב הערוך השלחן (סע"ז) שלא נפסלו התפילין, מפני שאין חיסרון בריבוע שלהן. ובשו"ת אמרי יוסף (ח"ב סי' סד) כתב שאם הקלקול בזווית אינו ניכר כל כך להדיא יש להקל, ושכן מבואר בשו"ת תשורת שי, וכן כתבו בשו"ת שבט הלוי (ח"א סי' יד אות ב) ובשו"ת אור לציון (ח"א סי' ד).

[משנ"ב ס"ק קפ]

אין חולק בזה⁽²¹⁷⁾.

(217) אמנם, בביה"ל לקמן (סי' לג ס"ב ד"ה לחש) צידד שהרמב"ם חולק על זה.

[ביה"ל ד"ה נתקלקל]

אם מחמת רב יצנן של התפילין נקר לכל שאחד מן הפגומות נכנס לפנים ואינו עומד במקום הראוי לו, נראה דצריך לתקנם⁽²¹⁸⁾.

(218) משמע שאם אין ניכר כל כך שהדופן נכנס לפנים אין חיסרון בריבוע התפילין, וכן צידד בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' ב אות ג)

שהמשנ"ב שהצריך ריבוע בדפנות אינו חולק על השו"ת מהרש"ם (חי' סי' קכא) שהיקל כשיש חיסרון בריבוע הדפנות (וכן היקל בשו"ת יד אליהו פסקים סי' ה, וכן נקט בשו"ת מנחת יצחק חי' סי' א), אלא שניהם מודים שתלוי הדבר במראית העין האם התבטל הריבוע או לא, ורק שבמצאות הפגם ניכר יותר בפינות מאשר בדפנות.

[משנ"ב ס"ק קפג]

הקפים⁽²¹⁹⁾.

(219) ובתיקון תפילין (עמ' לח ו-מ) כתב שהוא הדין שיש להשחיר את המעברתא והתיתורא.

[משנ"ב ס"ק קפד]

וְכֵשׁ פּוֹקְקִים דְּקִבְרָא לְהוּ דְּהוּא הֵלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי כְּמוֹ הַרְצוּעוֹת⁽²²⁰⁾ וְלַעֲבֹקָא הוּא אָפְלוּ בְּדִיצְבָּד⁽²²¹⁾.

(220) שהובא בגמרא במנחות (לה, א), רצועות שחורות הלכה למשה מסיני. ונחלקו הראשונים האם רק לגבי רצועות באמרה ההלכה, או אף לענין הבתים. וסוברים אלו הפוסקים שנאמרה ההלכה אף לענין הבתים.

(221) ולפי זה יש לעשותם על ידי בר חיובא, ולכון בעשייתם לשמה, ובדלקמן (סי' לג ס"ק כב) לענין רצועות.

[משנ"ב ס"ק קפה]

שְׁחָרְיָא⁽²²²⁾ וְנִשְׁחָרְיָא טוֹב יוֹתֵר שִׁינָה קְצָבָה שְׁחָר שְׁאִין בּוֹ מִמֶּשׁ קָלָל⁽²²³⁾.

(222) וגדר השחרות, מבואר בביה"ל לקמן (סי' לג ס"ג ד"ה הרצועות שחורות) בשם הברוך שאמר, שלכתחילה ישחירו כמה פעמים עד שיהיו שחורות כעורב. ומדינא כל שחל עליו שם שחור גני, ולענין רובו ככולו, ראה מה שנתבאר לקמן (שם ס"ק יט).

(223) ובטעם הדבר כתב הנשמת אדם (כלל יד), שצריך שיהיו צידי הבית החיצון רואים את האויר, וכמבואר בגמרא (סנהדרין פט, א), ואם יהיה בצבע ממשות, אין הבית החיצון רואה פני האויר, או משום שצריכה השי"ן של תפילין להיות נראית, וכשטחין בטיח מבטלים את השי"ן.

[משנ"ב שם]

וימקל מקום המשחירין קמין גלאנ"ץ שְׁאִי אָפְשֵׁר לְקַלְפּוֹ, אֶף-עַל-פִּי שְׂיֻכּוּלִין לְהַסִּיר מִן הַקֶּלֶף עַל-יְדֵי פְּרוּרִין דְּקִין אֵין לְהַקְמִיר בְּדִיצְבָּד⁽²²⁴⁾.

(224) משום שיש לסמוך על דעת הנודע ביהודה (מהדו"ק או"ח סי' א), שכל שבא לנאותו, אף על פי שיש בו ממשות, בטל אליו ונעשה חלק מהבית, ונחשב הבית כאילו רואה את האויר. ואף על פי שאם יש בו ממשות עד שנקלף בשלמות לא סומכים להקל [כמו שסיים המשנ"ב], מ"מ בציור כזה שאין בצבע ממשות כל כך אלא שנקלף על ידי פרורים דקים, יש לסמוך על כך.

[משנ"ב שם]

אֲכֵן מִה שֶׁחָדְשׁוּ סוּפְרֵי זְמַנּוֹ שֶׁמִּשְׁחִירִין בְּטִיתָה שְׂיֻכּוּלִין לְקַלְף בְּשִׁלְמוֹת מְקַל עַד וכו' וְהוּא פְּסוּל⁽²²⁵⁾.

(225) וכפי שביאר הנשמת אדם (שם), שהצבע שהוא דבר בפני עצמו, אינו בטל לבית, וחוצץ בין הבית לאויר.

יום א' כ"ד אב תשע"ה

נד באר הגולה

חמץ (בשם שמושא
בתשובה
ושכנות **ט** הרא"ש
ספר
המרחיב בשם ר"י
ההרא"ה דמנחות לה
שם
במקרא
ב הרמב"ם

הלכות תפלין סימן לב

(נח) [נח] (קנח) וגם הבתים: הגה אָבֵל על גבה הבתים *אין להקפיד אם הוא יותר מרחבן ואָרְבֵן (ב"י בשם אש"י וסמ"ג ומרדכי ורמב"ם פ"ג). "עצאם מרחעות ואחר זמן (קעט) *נתקלקל רבוען. (קפ) יש מי שאומר (קפא) *שצריך לרבען: הגה (קפב) ונעשה כל הארבעה בתים בשנה, שלא יקח אחד גדול מחברו (ב"ש: מ' ט"ז קפג) הבתים (קפד) מצוה לעשותו (נט) [נט] (קפה) שְׂחָר (ועני לקמן (קפו) סימן לג.) *תריץ שבין בית לבית צריך שיגיע עד התפר, וְאִם לֹא הִגִּיעַ כְּשֶׁרָה, (קפז) והוא שיהיה (קפח) נכר התריץ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

נצלו עור מצד המעבדא לא צד שנגדו, וכן א"ע צד ד' בתים וחקרים ע"י תפירה
יעוד כמה דמים בענין בית המיזעל ששינה רואה את האור ע"ש בארץ וצין
בגדרתה"ה ס"א ובענין זה: [נת] וגם הבתים. עבדו"ה. וחקב כבד"י בשם
המורה"ה ח"ב ס"א פה: אמקת האור שכן הבתים ששימשו עבוד מתחילים
הבתים ששימשו ימצא המוצע ע"ש. ש"ר. [נת] שחר. עבדו"ה. וחקב

בְּאוֹר הַלֵּכָה

יָרָא לְהָרָא דְרֵית הַרְמָבִים דְּרַבְעָה הַתְּפִירָת הוּא הִלְכָה לְמִשְׁחָ מִטְיָ, וְאִפְשָׁר דְּקָא ר' עֲלֵי רַבְעָה הַתְּתוּרָא, וְהוּא דִּמְךָ גִּדּוּל. וּבִבְבָּרִי הַנְּרִיָּא כִּתְבָּה גִּסְרָן לְקִדְרָא דְרַבְעָה קֵל הַמְּאֻנִּים דְּרַבְעָה הַתְּתוּרָא, וְכֵן הַתְּפִירָת הוּא הִלְכָה לְמִשְׁחָ מִטְיָ, עֲלֵי גִסְרָן אֵין לִוְיָ מִטָּה שֶׁכֶּתֶב הַשְּׁמִיעוֹתֵי יִשְׁבֵּק שִׁנְיָה בְּלִי בִּרְכָה בַּעַת הַמִּסָּה: * אֵין לְהַדְרִי: דְּרַבְעָה לֹא נִאֲמַר אֵלָּא עַל אֲנָשִׁי וְרֹבִי: * נִתְקַלְלָה רַבְעָה רַבִּי. עַל מִבְּשָׁנָה בְּרִירָה. וְעַל דְּנִדְרָה קִלְקֵלָה רַבְעָה בְּמִתִּים, פִּשְׁטִּיטָא לִי דְלָא בְּעִינָן שִׁתְּקַלְלָה בְּרַב שֶׁכֶּן וְכֵן אִפְסֵלָה מִבְּעוּטָן מִגִּי, וְאִפְסֵלָה אֵם עֲשֵׂאִים גִּדּוּלִים מֵאֵד, וְלֹא אִמְרִינָן דִּל מִטְכָּא הַתְּתוּרָא וְלִישָׁא ר' שְׁעוֹר תְּפִלִּין בְּלִי נָה, וְעֲשֵׂאִים דְּרִשׁ מְקִילָין בְּעִינָן הַקֶּפֶת גִּזְלִי אִם יֵשׁ שְׁעוֹר אוֹת בְּלֹא נָה. וְאִמְרִינָה לֵה פִּקְא דְּקִדְרָא לֵן בְּדִקְחִים כֹּס ע"א דְּרַבְעָה הַמְּבֹרַח מִעֵבֶב, וְקִמָּא לֵן גִּסְרָן אִפְסֵלָה בְּרִיתָה הַמְּבֹרַח פּוֹסֵל, וְהוּא מִשְׁמַע רַבְעָה, כְּדֹאֲרִיתָה בְּתוֹסְפָתָה סָבָה מִטָּה ע"א דְּבִדּוֹר הַתְּתוּרָא לִשְׁכַּל, וְלֹא בְּעִינָן דְּקִדְרָא שִׁינְיָה רַב הַתְּתוּרָא, אֵלָּא אִפְסֵלָה בְּכִזּוֹת אוֹת בְּמִשְׁחָ, לִב מִדְּרִיתָה שֶׁכֶּן לִי ע"א, ע"א, שֶׁכֶּן בְּמִתְּקִירָה לִוְיָ לִוְיָ דִּשְׁמַע דִּשְׁמַע דִּשְׁמַע דִּשְׁמַע דִּשְׁמַע, מִה שֶׁאֵין כֵּן בְּזֶה דְרִשׁ שְׁעוֹר לִבְנֵה הַתְּתוּרָא, דְּרִשׁ אִינוֹ, דְּרִשׁ הֵלֵל גִּסְרָן קִמָּא לֵן דְּמִדְּרִשׁ קוֹפֵסָה אֵין מִעֵבֶב, כְּדֹאֲרִיתָה שֶׁכֶּן בְּמִתְּקִירָה, וְאִם כֵּן אִם לֹא הִיָּה עוֹשֶׂה הַגִּבְהָה רַק עַד לְמַעְלָה מִמֶּקְוֶה הַסּוֹכֵךְ וְרִשְׁ הִיָּה עוֹשֶׂה הַתְּתוּרָא גִּסְרָן הִיָּה יוֹצֵא בְּרִירָבֵב, וְאִפְסֵלָה הִכִּי כִּיּוֹן דְּרִשְׁתָּה בְּנָה בְּקוֹמָה הוּא בְּעִינָן שִׁינְיָה לְמַעְלָה מִבְּעוּטָה, בְּמִתְּקִירָה בְּנִחְסָה ע"א דְּסוֹפֹת דְּבִדּוֹר הַתְּתוּרָא לִי אִמְרָה, וְאִם כֵּן הוּא דְרִיּוֹן שֶׁכֶּנְגֵנוּ לְעִינָן הַתְּתוּרָא. לִי פִּשְׁטִיטָא לִי לְאֵלָּא דְּקִדְרָא אֵם נִתְקַלְלָה בְּמִתְּקִירָה דִּדּוֹ לֵן מִתְּתוּרָא מְעִלְיָה, וְהוּא דְרִיּוֹן אֵם נִתְקַלְלָה עֲנַנְסָה בְּמִקּוֹם אַחֵר מִדְּרִשְׁתָּה בִּידוֹת מִבְּחִינָן שֶׁ דְּשֶׁכְּבִר דְּרַבְעָה עֲלֵיָּה נָה, וְאִם כֵּן מִקָּא דְּמִבְּחִינָה הַגִּזְלִי, דְּרִשְׁטוּת דְּפִסְלוֹ מִגִּבְהָה הוּא בְּכָל מִקּוֹם מִתְּפִיטוֹתָיו וְלֹא דְּקִדְרָא בְּמִקּוֹם דִּדּוֹ, לִיפִי נָה אֵם מִתְּקִירָה רַב שִׁינְיָן שֶׁל הַתְּתוּרָא נִדְרָה לִלְלָה שֶׁאֲדֵר מִתְּפִיטוֹתָיו בְּכֹס לְפִנְסָה וְאִינוֹ עוֹמֵד בְּמִקּוֹם בְּרִירָבֵב, לֹא וְרִשְׁהָ דְּצִדְרָה לְמִתְּקִירָה²¹⁸, אֵם פִּשְׁטִיטָא לִי, דְּעֲלֵיָּה נִדְרָה מִגִּבְהָה שֶׁתְּתִיבָה בְּמִתְּקִירָה מִשְׁעוֹר תְּתִיבָה צִפְרוֹן אִפְסֵלָה אִפְסֵלָה מִטָּה יוֹמֵר מִקָּה לֹא אֵין מִנָּה ע"א דְּרִיּוֹהִי שֶׁכֶּן רַבְעָה: * וְאִפְסֵלָה אֵם נִאֲמַר דְּרִשְׁתָּה עֲשֵׂה שֶׁל הַסּוֹפֵר לִוְיָ לִוְיָ אֵין חֲזוֹל מִשְׁחָ מִתְּתוּרָא דְּעֲלֵיָּה בְּלִיָּה אֵינוֹ מִבְּעוּטָה בְּשִׁלְמוֹתָה, מִכָּל מִקּוֹם בְּרִירָבֵב שֶׁנִּתְקַלְלָה לֵן אֵין שֶׁכֶּן רַבְעָה עֲלֵיָּה חֲסִרוֹן מִשְׁחָה, וְרִיזָהּ מִקָּא דְּמִשְׁעוֹר בְּחִזְלִין יֵה, הָא כִּבְבָּנָה הָא בְּסִידָא, פְּרִישׁ: * בִּבְבָּרִי דְּרִבְעָה "בְּבִיבִים שְׁלֹמֹת" פּוֹסֵל אִפְסֵלָה מִתְּתוּרָא צִפְרוֹן, אֵין בְּסִיד דְלֹא כִּתְבָה בִּלְשֹׁמֹת לִכְךָ בְּעִינָן שִׁינְיָה שְׁעוֹר חֲבוֹב כִּסְפָּא חֲלֹא מוֹיֵת, ע"א שֶׁכֶּן. הָרִי דָּאָה לִבְנֵי מוֹיֵת דְּקִדְרָא לֵן דְּרַבְעָה מִעֵבֶב, וְכֵן שֶׁכֶּן צִדְרָה שְׁעוֹר אִמְרִינָן שִׁינְיָה שֶׁהָא אֵין בְּכִסְפָּא, לִבְנֵי בְּכִסְפָּא, לִבְנֵי מוֹיֵת שֶׁכֶּן מִבְּחִינִים כֹּס ע"א מִקָּא דְּרִבְעָה "בְּבִיבִים" בְּרִירָה גִּל בְּבִיבִין שְׁוִין, וְכִבְּרִישׁ רִשְׁ"י שֶׁכֶּן, וְאִפְסֵלָה הִכִּי בְּלִשׁ בְּסִיד, אֵלָּא עֲלֵיָּה צִדְרָה דְּעֲלֵיָּה מִגִּבְהָה מִתְּתוּרָא צִפְרוֹן אֵין אֲבֵד עֲלֵיָּה נָה שֶׁכֶּן רַבְעָה, וְאִפְסֵלָה אֵם הַתְּתוּרָא קִשְׁטָה שֶׁתְּתִיבָה בְּהַתְּפִלִּין דִּדּוֹ בְּמִקּוֹם דִּדּוֹ שֶׁל מִתְּתוּרָא, שֶׁכֶּן, וְאִם כֵּן אֵין מִקָּא הֵלֵל: * הָא וְהָא בְּסִידָא וְכָאן מִרִּבִּי

פאר הייט

אבל בפתילות תפורות יחד לא חשיב עוד א', ובחוספות ופגמות דף לכ ע"א
 ויה' דלמא למשליל משעבד חשיב עוד א' ע"י תפירה: (נח) וכן הבחנים. וכל
 כמו שנתנים קצת לעשות של ד' עגלה בראש ד' שפרעב התחנא למלמשה,
 מרקי מ'א וצין מ"ש ע"ה: (נט) שחר. וכתב ב"ק, משמע עפ"הא ל"א,
 ולעז"ז אין להלך, ובמקום דלא אפשר: של לסמן ארבע פוסקים המקלין של

מִשְׁנֵה פְּרוּרָה

כי אם על ראש הבתים שיהיו מרבעין ואין משיגחין על התחורה וְעַל התפירות, שהוא גם כן מעקר הדין והוא דבר הנקל לתקן: (קעזח) וְגַם הבתים. ולא (קפג) כמו שפנהגין קצת לעשות שלי"ד גזלה בראשו רק שמרבע התחורה מלמטה, אלא בין השלי"ד ובין השל"ראש יהיו מרבעים. והפנהג בהשלי"ראש, (קפד) כשהארבעה בתים יחד יהיו מרבעים ולא כל אחד בפני עצמו. ורובע הבתים צריך להיות (קפס) בכל משך גבהו, וגם הרובע יהיה שלי"ד הבתים עצמן ולא (קפו) שלי"ד דבר אחר שמטיס עליהם⁽²¹⁴⁾. וענין לקמן בסעיף קטן קפה: (קעט) הנחלקלל רבוען. כגון שנתעקמו הבתים, זה פונה למורה וזה למרעב⁽²¹⁵⁾. או שנתקלקל חדר הבתים לגמרי עד שנעשה גזלה⁽²¹⁶⁾, או שנתקלקל התחורה או התפירה עד שאבדו רבוען: (קפ) יש מי שאומר. אין (קפו) חולק בזה⁽²¹⁷⁾. ודרך המסחר בן החרבה מקומות, וכמו שכתבנו ליעיל בסעיף קטן כג: (קפא) שצריך לרבען. דכיון דרבוען הוא הלקה למשה מסיני. (קפב) בכל שעתא בעינן שיהיו מרבעין: ומכל מקום (קפט) אין צריך למדרן בכל יום אם רבועם קיים, שמעמידים אותם על חזקתם, אם לא שרואה שנתקלקל. ואם (קל) נחזקם התחורה, אף שבעצם הוא מרעב, רק מחמת התעקמות התחורה נראית כמו שאינו מרעב. יחזרו וימקן: (קפב) וינעשה. וברעבד (קלא) אפילו אחד רחב מחבור בשר: מ (קפג) הבתים⁽²¹⁸⁾. וכל"שכן (קנג) שידבק ששהי"ן יהיה שחר, ולפעמים מחמת רב לשנו נקלף ממנו השחרות: (קפד) מצוה וכו'. משמע דברעבד אינו לענובא. ויש פוסקים דסבירא להו דהוא הלקה למשה מסיני כמו הרצועות⁽²²⁰⁾ ולענובא הוא אפלו דברעבד⁽²²¹⁾, ובבאור הגד"א משמע שהוא מצדד בן הלקה, וכן בישועות יעקב, וכן משמע באלוהי דבה ובשניי נקטת הגדולה דיש להחמיר, אם לא במקום ולא אפשר יש לסמוך אדברי המקליון כדי שלא להתבטל ממצות תפילין: (קפה) שחר⁽²²²⁾. והשחרות טוב יותר שיהיה בצבע שחר שאין בו ממש כלל⁽²²³⁾, והתפילין יהיו שחיים רק בחזקתא בעלמא. ומכל מקום המשחירין במין גלאן י"ו שאי אפשר לקלפו. אף על"פ שיכולין להסיר מן הקלף שלי"ד פרווין דקין (קנג) אין להחמיר דברעבד⁽²²⁴⁾. וענין כמה שכתבנו בסעיף מח בבאור הלקה בשם הפרי"מגרים שדעתו גס"כ דאין להחמיר בזה. אכן מה שתדשו סופרי זמננו שמשחירין בשיתיה שיכולין לקלף בשלמותא מכל צד מן התפילין וצונרו כמא יור שחר, זהו פסול⁽²²⁵⁾ (מספד שמת"אדם ושהסכים אתה הגאון בעל מצוה בעלמא. ולפי מה שכתבנו כאות קפד יש לעין בזה: (קפו) ויהא שיתיה וכו'. אכל אם אינו נגר מבחוץ, (קלד) אף ששופנים יש ד' בתים וכל פרשה ופרשה מנחת בכית בפני עצמו, לא מהני: (קפח) נגר החריץ. אבל שריטה או רשימה בעלמא לא מהני כלל.

תרגום : 1 בקר.

שער הציון

(קפג) קגראָברעם; (קפד) חסופות מנחות לה ע"א ע"ש; (קפה) עבודת היום, ונדרי עמו כמו שבארתי בעזר השם בבאורי הקלח; (קפי) נודע ביהודה בסימן א; (קפל) חיי־אדם; (קפז) ש"ד; (קפח) מחצית השקל; (קץ) לשכת הסופר בשם שלח־שלמה; (קעא) מוכח מלוש; (קעב) חיי־אדם; (קעג) עץ בשערי ישיבה; (קעד) רש"י במנחות לו ע"ב ד"ה ואם;

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones

Tél (France) : 01.80.91.62.91
Tél (Israël) : +972.77.466.03.32
contact@torah-box.com

108

ל' העטור בשם הרי"ף
 יקמ"ג וקפר ארחות
 ימים בשם רב האי
 גאון מ' קנחות לה
 נ' חוקפות שם בשם
 שמואל דבא והרא"ש
 והתקנה י' קנחות לה
 לפרוש הלש מקראים
 שהביא הרא"ש

יְשַׁעְרֵי תְּשׁוּבָה

בשנות נודע בהודעה סי' א' של סוקרים אֶפְסִים מְסִיחִים טִיחָה עֲבָה עַל הַתִּמָּה וְצִיָּה שְׂמִינִים שְׂפִירִיטוּשׁ הֵם שְׂחֹרִים בַּתְּכִלִּית הַדְּהוּר, אֵין לַחֵשׁ מִשּׁוֹם שְׂאִיר דָּכַל לְקִאֲתוֹ אִינוֹ חוֹצֵץ, דָּכַל הַשֶּׁפֶךְ לַשְּׁמֵרוֹת לְמַשְׁחִיר כְּבָלִל לְקִאֲתוֹ הוּא, וְגַם בְּשִׁעָה שְׂהוּא מְטִיחַ הַטֵּט הַקֵּץ אֵין חֲשֵׁשׁ מִשּׁוֹם מְהִיבַת הַשִּׁינִי, שְׂהוּר אֵין שֵׁם רַק הַשִּׁינִי לְבָדֵד, וְגַם דִּהְעָפּוֹ לְנוֹי אִינוֹ מְכַשֵּׁל, וְלָכֵן תַּפְלוֹן דְּמִאִיר עֲלֵמָא הֵם יוֹשׁ בְּהֵם מִשּׁוֹם וְאֶנְהוּ: וְאָף-עַל-פִּיכֹן עַל הַתְּחִמִּיר שְׂלֵא יִהְיֶה הַטֵּיט עֲבָ וְיִתֵּר מְעוֹד הַרְבֵּעִים, וְגַם שְׂפִיטָא שְׂפִירִיט בְּרִיבּוּת הַתִּמָּה יִהְיֶה בְּתִמָּה עֲלֵמָא לֵאמֹר, וְאֵם עוֹשֶׁה תְּרִמְבּוּשׁ לְעִידֵי שְׂמִיחַ תְּהֵא שְׂהוּא שְׂהוּר, וְגַם יֵשׁ לִאֲרֵשׁ שְׂלֵא לִתְלוֹת הַטֵּיט הַזֶּה עֲבָם עַל-שְׂחִינֵי, וְכִינְעוֹן

בְּאַרְיָה הַלְכָה

וְכִי־יֵרָא אֶת־דְּמֻצְרוֹף הַחֲמִירָאדָם לְחֹרֶה שִׁיחִיו הַחֲרִיצִין עַל־כִּלְפֵינִים בַּעֲצָם הַקְּבָלָתָם הַתְּהִים וְלֹא בְּהִגְלָאנָא²²⁷ לְכַד. וּבִתְשׁוּבָתָהּ חֲסִיסוֹפֹר סִימָן הַ מְשַׁמֵּעַ דְּהַחֲרִיצִין לְעִשׂוֹת תַּפְלִיטָן עַל־יְדֵי דְבוֹק לֹא מִחֲבָי אֶפְלוּ הַחֲרִיצִין נִגְרוֹת²²⁸, אֲלֵא יִהְיוּ מִכְדָּלוֹת לְגִמְרִי וְאֵן יִתְּרֵה שִׁתְּיָהּ רִבְעִין מִסָּם, כִּי מִצִּי שַׁעֲלִי־יֵהֱדָבֵל וְאֲכִיד הַרְבּוּץ. וּמִיָּהּ הַעוֹלָם בְּקִדְוָתָהּ כְּהַחֲרִיצָאָם, וְכֵן מְשַׁמֵּעַ בְּסִפֹּר וְשִׁנְאוֹת־יִצְקָב. וּמִכָּל מְקוֹם כֵּל יִרָא שְׁמִים יִתְּרֵה לְכַתְּחֵלָה לְעִשׂוֹת בְּהִתִּים נִפְגְּדִים, וְכִמֹּא שֶׁכֵּתִיב הַחֲמִירָאדָם הִקְפִּיד מְשַׁמֵּעַ שְׁפִטָא דְנִכּוֹן לְעִשׂוֹת כֵּן. וְהֵנָּה אֵן יִתְּרֵה מִצִּי לְעִשׂוֹת שֶׁנִּתְחַלְקֵל הַרְבּוּץ הַמְשַׁמֵּעַ הַזֶּה עַל־יְדֵי הוּא, עַל־כֵּן אֶפְסֹר שְׁטוֹב יִתְּרֵה שִׁיבְדֵּק מַעֲט בְּשִׁפְחֵלִי הַבֵּית אֲעַל תַּחְנוּן בֵּין בֵּית לְבֵית. וְהֵנָּה יֵשׁ עוֹד אֶפְסֹר, שִׁיבְדֵּק מַעֲט הַעוֹרוֹת שְׁבִין בֵּית לְבֵית, וְאֵם הַעוֹרוֹת לֹא יִגְרַעוּ עַד לֵנֶה וְאֵן לְחֹתֶם חֲתִיכַת קֶלֶף קֹדֶם עַד דְּכָךְ שִׁנְיָקָרָם יִתְּרוּ. וְעוֹרֵי הַתְּהִים וְכֵן בְּרֵאשִׁי הַתְּהִים לֹא יִתְּרֵה מִדְּבָק כִּלְלִי, וְכֵנָּה יִתְּרֵה עֲדָן כֵּל הַחֲרִיצִים הַמְּגִמְרֵה הַיֵּטֵב וְכֵן רִבְעִין יִתְּרֵה מִסָּם; אֲךְ בִּאֲשֵׁן זֶה עֲרָךְ לְחֹרֶה מִכָּד תַּמִּיד שִׁיבָא לְמַסַּק בְּחֹתֶם בֵּית אֲחֵד מִמְּחֻבְרֵי כֵּן, אֲךְ יִקְרַע עַל־יְדֵינֵינוּ הַעוֹר שְׁבִין בֵּית לְבֵית: * אֲרָךְ וְרַחֵב הַתְּהִים וְכוּ'. עַד כִּי בְּרִבְעִין צֶה ע"ב בְּנִקְרָא, וְעַד הַיֵּטֵב הַתַּפְלִין, וּבִבְאֵר הַגִּרָא בְּסִיעִי הוּא. וְעַל־כִּלְפֵינִים נִרְאֶה לְעִנְיָת דַּעֲתִי, דֶּאֱפֹלוּ לִפִּי דַעַת הַשְׁלֹטֵן עֲרוּךְ דַּעַתֹּם לְהַלְכָה דִּיאֵן לְהֵם שְׁעוֹר, מִכָּל מְקוֹם לִפִּי מִה דְּמוֹתָה שֶׁם בְּנִמְרָא דְּבִרְאשׁ וְכֵן כִּיז דִּיאֵן מְקוֹם רַק לְהַנִּיחַ שְׁנֵי תַּפְלִין וְלֹא שְׁלֵשֶׁה, שֶׁלֹּא יִתְּרֵה עַל־כִּלְפֵינִים שְׁלֵאל לְאַבֵּשׁ תַּפְלִין פִּעֻם קִטְנִים מִכָּד וְסִפֵּם שִׁיחִיו גְּדוֹלִים שְׁלֵשֶׁה עֲלֵמִים פִּמֹּה הַרְאשׁוֹנִים, כְּגוֹן שְׁפִטָּעִם הַרְאשׁוֹן הִיז מְשַׁעוֹר אֲצַבֵּעַ וְחֲצִי עַל אֲצַבֵּעַ וְחֲצִי בִּפְעֵם שְׁנֵי הִיז ד' אֲצַבְעוֹת וְחֲצִי עַל ד' אֲצַבְעוֹת וְחֲצִי וְכֵנָּה, דְּמִקְמָה נִשְׁפָּךְ: או דְּתַפְלִין הַרְאשׁוֹנִים הִיז קִטְנִים מְשַׁעוֹר או דְּתַפְלִין הַשְּׁנִיִּים מִנְּחִים שְׁלֵאל בְּמִקְוֵם תַּפְלִין, וְעַד לְמִקְוֵם בְּסִימָן רִלֵּג שִׁיעִי א שֶׁאֵין לְעִשׂוֹת תַּרְחֵי דְקִסְתִּי אֶפְלוּ שְׁלֵאל בֵּיוֹם אֲחֵד, וְאֶךְ דָּבִשׁ לְחֹתֹת, אֲכֵל דְּחֹתֶם הַתְּהִים הִיז תַּפְלִיטָה מִמַּעֲצִים פִּאֲצַבְעִים וְחִסְרֵה מֵה שֶׁאֵין פֶּן כְּזֶה, אֲכֵל אִם־כֵּן אֲדִינָא רֵאחַ הַרְאִישׁ שֶׁם, וְשִׁלְשֹׁן־עֲרוּךְ דְּקִסְתִּי לֹא כְּהַרְאִישׁ, אֲךְ נִפְגְּדִי הַרְאשׁוֹנִים שִׁיחִיו מִחֻמַּת זֶה כִּי אֵם מְשַׁמֵּעַ אֲחֵר, עַד כִּי־בִתְרִי־יֵהֱבִיב וְהַגִּרָא, וְהַנִּכּוֹן לְאַדָּם, שִׁיחִיו תַּפְלִין תַּמִּיד מִמַּעֲצִים, דְּהֵינֹה לֹא פְחוֹת מְשַׁעוֹר אֲצַבְעִים עַל אֲצַבְעִים וְלֹא יִתְּרֵה מִד' עַל ד' אֲצַבְעוֹת, וְהֵינֹה עִם הַתַּחְנוּן וּמִכְעֻבְרָתָה, דְּכֵנָּה יִצָּא עַל־כִּלְפֵינִים מִדִּינָא יְדֵי הַכֵּל: * וְלִבְהֵן. עַד בְּנִמְרָא אֲכַרְהֵם²³⁰: * אֵין לוֹ שְׁעוֹר. וְעַד בְּסִפֹּר שִׁלְשֹׁן־שְׁלֵמָה שְׁכַתֵּה דְּמִכָּל מְקוֹם לֹא יִצָּעֶה הַתַּפְלִין עוֹדִים עַד מִכָּד, שַׁעֲלִי־יִרְוֶה לֹא יִתְּרֵה בְּאֶפְסֹר לְהַנִּיחַ עַל מְקוֹם עֲמִיתֹה שִׁשְׁעֻרָתָם²³¹, וְכֵן בְּשִׁלְיֵי שְׁלֵאל יִבְאוּ לְהַנִּיחַ קִצֵּת עַל הַחֲצִי עִצֵּם שְׁמִיכֹר לְבִית־הַשֵּׁחַי או בְּמִקְוֵם שֶׁאֵינֶה בְּשֵׁר הַתַּחְמוֹת, עַד כָּאן לִשְׁנוֹ. וְעַד כֵּן שְׁכַתְּחֵתִי לְעִיל בְּסִימָן כִּי סִפִּיעַ ט בְּבִאֹרֶה הַלְכָה: * שִׁוִּין שֶׁל תַּפְלִין הַלְכָה לְמַשְׁה מִסִּיעִי וְכוּ' מִמִּין שִׁוִּין. עַד בְּמִשְׁנֵה בְּרִיחָה דֶּאֱפֹלוּ כִּתֵּב שְׁלֵנִי וְכוּ' אֲלֵא דְּקָמָא, הִיא מִכְּבִּי"ח עַד שֶׁם. לִפִּי זֶה שֶׁ לְעִין בְּמֵה דְּפִסַּק הַנִּשְׁכַּח־אֲדָם דִּיאֵם יֵשׁ קִצֵּת הַפִּסַּק בֵּין הַיּוֹד לְהַשִּׁיין, דְּהֵינֹה שֶׁאֵין מְגִיעַ בְּשׁוּלוֹ הַתַּחְנוּן, דְּהַמְעַכֵּב בְּיִדְעֵכֵד כִּמֹּה בְּסִפֹ

שער הציון

(קלס) שְׁעִיר־תְּשֻׁבָּה: (קלז) שְׁלֹחַן־שְׁלָמָה וְשׂאֵל (קלח) הַבֶּחַח וְתִרְמִיעַ וְעֵלֶת־תְּמִיד: (קלט) יְשׁוּעָה־עֶקֶב, וְהַשׁוּבוֹת־רַע"א סִימָן יא וְשׂאֵל:
(ר) מְגִלַּת־אֲרָחִים: (רל) פְּרִימִגְדִּים: (רלז) הַגִּזְזִי וּפְשׁוּט:

הלכות תפילין סימן לב

ביאורים ומוספים

(232) ולהלן (ס"ק קצח) כתב שתהיה על השינין צורת יודיין, ולא קוים פשוטים בעלמא. וכן שצריך לעשותה לשמה, וכמו שכתב לקמן (סי' לט ס"ק י').

[משנ"ב ס"ק קצב]

ואם עשה השינין בקלף אחר והתפיק בקרבן על הפית, פסול⁽²³³⁾.

(233) ובטעם הדבר כתב בשו"ת רעק"א (מהר"ק סי' יא), שיש לחוש שזא דבק אינו חיבור, ואם כן אין השינין מחוברת לבית.

והחזירא (אורח סי' יא ס"ק ח) הקשה, שלעיל (ס"ק קעב) וכן בביה"ל (ס"ל"ה ד"ה מעור) פסק שדבק נחשב חיבור, ואם כן היה לו להכשיר שינין המורבבת לבית. וכתב לישב שאפשר ששינין צריכה יותר חיבור.

[משנ"ב ס"ק קצג]

שכופל מהעור עד שנגעשו סעיפי השינין⁽²³⁴⁾.

(234) ולענין בתים העשויים מעור בהמה גסה שאי אפשר לקטט אותם בצבת, כתב המשנת הסופר (סי' כא ס"ח ביאור הסופר ד"ה יש) שיש ללחלח את העור, ולאחר שיתרכך מעט יש ללחוץ על העור כלפי חוץ בעזרת מברג וכדו' כצורת שינין, ואחר כך יכול להכניסו בדפוס ליפוטו כצורת שינין נאה. עוד כתב שם, שיש לדקדק ללחוץ בריחוק מעט מקווי השינין, שאם יתחיל ללחוץ קרוב לקווי השינין, יתכן שעל ידי שידחק שם יבלוט הקו על ידי מה שדוחק את צדדיו, ויהיה יחזק תוכות, וראה שם שכתב אופן נוסף, שיש לעשות השינין בתחילה על ידי דפוס באופן של יחזק תוכות, ואחרי שיעא השינין יניח ברזל חלק לגמרי ויכניסו לפרעיס (מכש) כדי שיתבטל השינין, ולאחר מכן ייקל עליו להוציא השינין בכלי על ידי יחזק וריכות.

[משנ"ב שם]

שעל הדפוס חקוק שינין בולטות⁽²³⁵⁾ וכו', ונעשה תאור שינין, ציין בט"ז ומגן אברהם דמשמע דלכתחלה טוב למנע מה⁽²³⁶⁾.

(235) אבל שוקעת, מבואר באור זרוע (ח"א סי' תקסג) שהוא יחזק תוכות.

(236) משום שעדיין יש לחוש שנעשה על ידי יחזק תוכות, וכמבואר במג"א ובלבושי שרד (ס"ק נו), שמתוך שהעור רך, נדחק גם סביבות האות ולא נעשה על ידי מעשה שלו ממש, וטעם נוסף כתב ה"י (ס"ק לה), שדפוס הוא כמו חקיקה, ואין לעשות חקיקה בכתב התפילין.

[משנ"ב שם]

מפני שעל ידי יחזק יש לה תאור שינין בתחילתה וזינה יותר משינין הקמקמט מהעור⁽²³⁷⁾.

(237) לשון זה מקורו באור זרוע (שם) ובברוך שאמר (הג"ה כא), ומשמע שלכתחילה נכון לעשות לה תגין [וראה משנת הסופר סי' כא שעה"צ ס"ק סב בשם ספר אות חיים].

[משנ"ב ס"ק קצד]

ואין חלוק בזה בין אטר לאחר, דבמר ימין ושמאל דעלמא אגלין⁽²³⁸⁾.

(238) היינו, שמה שעושים שינין של ארבעה ראשים מצד שמאל, אין זה משום שהוא משמאל המניח אלא משום שהוא מימין של העומד מולו, ומבואר בא"ר (ס"ק סו) בשם ספר תיקון תפילין, שהעומד מולו וקורא הוא הקב"ה, והשינין של ארבעה ראשים הוא כנגד השינין שלכלות [כמו שכתבנו להלן ס"ק קצח]. ולכן מקומו מימין של הקב"ה. בדכתיב "מימינו אש דת למר", והשינין של שלשה ראשים הוא כנגד הכתב שלנו, ולכן מקומו הוא מימין המניח, ואשר על כן אין חילוק בין איטר לאחר.

[משנ"ב ס"ק קפח]

נראה פאךבקה בתים דפסול, דעל ידי יחזק נעשה תפלה של יד⁽²³⁹⁾.

(239) ואף על פי שמכפנים הרי הוא מחולק לארבעה בתים, מי"מ פסול לפי שמכחוץ הרי הוא אחד, וכמו ששינוי בגמרא (מנחות לד, ב) שמי שאין לו תפילה של יד אבל יש לו שתיים של ראש, יכסה עם עור על אחת מהן ויניחה על היר, וכמבואר בשו"ע לקמן (סמ"א).

[ביה"ל ד"ה חרץ שבין בית לבית]

לא קנהי אפלו התריצין נגד⁽²⁴⁰⁾.

(240) החיי אדם והחתם סופר דיברו באופן שמדבק ארבעה עורות ועושה מהם את הבית, שאף על פי שהבית צריך להיות עשוי מעור אחד, סומכים לומר שדבק חיבור הוא ונחשב כעור אחד, ולפי זה כתבו, שלשיטתם של המדבקים [הסוברים שדבק נחשב חיבור] אין ליתן דבק בין הבתים, מפני שהוא מחברם יחד כבית אחד. אכן, באופן שהדבק אינו מגיע עד למעלה כתב הביה"ל שנחלקו בזה, שהחיי אדם הכשיר על פי המבואר בשו"ע כאן שדי בכך שלמעלה יהיו פרושים, ואילו בחתם סופר משמע שפסול בזה מפני שהדבק הופכן למעשה לבית אחד, והפירוד שלמעלה קטן מדי מלהחשיבם כבתים נפרדים [ולא היקל השו"ע כאן אלא כשהבתים פרושים עד למטה אלא שאין חרצים ניכר עד שם, מחמת שנצבעו בצבע וכדומה].

ולשיטת החתם סופר עצמו, כתב במשנ"ב לעיל (ס"ק קעב) שאין לעשות תפילין מארבעה עורות נפרדים המדובקים יחד.

[משנ"ב ס"ק קפט]

מאצבעים על אצבעים⁽²⁴¹⁾ וכו', אפלו בדיעבד פסול⁽²⁴²⁾.

(242) וכתב הפמ"ג (א"א ס"ק נו) שהיינו אגודלים, וראה גמרא מנחות (מא, ב). ומקור דברי הגאונים, כתב הבי" שזהו מהגמרא בעירובין (צה, ב), שמבואר שם שיש מקום בראש להניח שתי תפילין, ואמרין בגמרא (שבת סג, ב) שהצוין רחב שתי אצבעות, ומונה במקום תפילין, ומבואר בגמרא (זבחים יט, א, ערכין ג, ב) ששערו של כהן גדול היה נראה בינו ובין המצנפת, ושם היה מניח תפילין, ומסתמא היה אותו מקום של התפילין שתי אצבעות כרחב הצוין.

(243) שאף על פי ששיעור אצבעיים אינו מעכב בדיעבד, שהרי לא הוזכר בגמרא שיעור זה, מי"מ שיעור אצבע ודאי מעכב, שאם לא כן הרי יש מקום לשלש תפילין, ומוכח שצריך על כל פנים יותר משיעור אצבע.

[ביה"ל ד"ה וגבהן]

ציין במגן אברהם⁽²⁴⁴⁾.

(244) שהעתיק את דברי הבי" בשם האורחות חיים, שמנהג החכמים ואבות בית דין לעשות את גובה התפילין של ראש יותר משלש אצבעות, כיון שמניחים אותן בגלוי, אבל תלמיד בפני רבו שמכסה את התפילין [כמו שהובא בשו"ע לעיל סי' כז ס"א], מניחן קטנות כאצבע ומחצה תחת המצנפת, ובדרכי משה (אות טו) כתב, שמהרמב"ם משמע שלמצודה מן המובחר יש לעשות את גובה הבתים כאורכן, ולא ראיתי נהגין כך.

[ביה"ל ד"ה אין לו שעור]

שעל ידי יחזק לא יתנה פאפשר להניח על מקום צמיחת השערות⁽²⁴⁵⁾.

(245) וכמו שכתב במשנ"ב לעיל (סי' כז ס"ק לג), שכל התפילין צריכות להיות מונחות במקום ששייך קרחה, דהיינו שאפילו הקצה התחתון של התיאורא יהיה מונח על מקום תחילת עיקרי השערות.

[משנ"ב ס"ק קצא]

דלא קענין דקא קתב סת"מ ממש אלא דקא⁽²⁴⁶⁾.

